

**ETIŠKO ELGESIO
VIEŠUOSIUOSE
PIRKIMUOSE IR
PIRKIMUOSE GAIRĖS**

ETIŠKO ELGESIO VIEŠUOSIUOSE PIRKIMUOSE IR PIRKIMUOSE GAIRĖS

Etiško elgesio viešuosiuose pirkimuose¹ ir pirkimuose² gairės (toliau – Gairės) skirtos perkančiosioms organizacijoms ir perkantiesiems subjektams (toliau kartu – pirkimo vykdytojas), jų darbuotojams, taip pat pagalbinės pirkimų veiklos paslaugų teikėjo darbuotojams, vykdančioms viešuosius pirkimus ir pirkimus (toliau kartu – pirkimai) ir kitiems, pirkime dalyvaujantiems ar įtaką pirkimų rezultatams galintiems daryti asmenims: pirkimų iniciatoriams, pirkimų organizatoriams, ekspertams, pirkimo komisijos nariams, sutarčių priežiūrą atliekantiems asmenims (toliau – pirkimų specialistai) bei stebėtojams, dalyvaujantiems pirkime.

Gairių paskirtis – apibrėžti pirkimų specialistų, pirkimo vykdytojo vadovų ir kitų dalyvaujančių pirkime ir (ar) galinčių daryti įtaką jų rezultatams asmenų profesinės etikos ir elgesio principus pirkimuose, užkirsti kelią neetiškam elgesiui, galimiems interesų konfliktams bei padėti priimti sprendimus, susidūrus su skirtingomis vertybėmis ir interesais.

Pirkimų specialisto tikslas – siekti racionalaus valstybės biudžeto lėšų panaudojimo vykdant pirkimus, užtikrinant, kad pirkimo vykdytojas mažiausiomis sąnaudomis įsigytų labiausiai pirkimo vykdytojo poreikius, taip pat socialinius visuomenės, aplinkos apsaugos poreikius atitinkančias prekes, paslaugas ar darbus. Etiškas elgesys pirkimuose padeda mažinti korupcijos, sukčiavimo ir kitokio netinkamo elgesio apraiškas bei sustiprina pasitikėjimą viešojo sektoriaus institucijų veikla.

Pirkimų specialisto pareigas einantis asmuo turi laikytis etikos ir moralės normų, vadovautis objektyvumo, nešališkumo, efektyvumo, atsakomybės, konfidencialumo, skaidrumo ir profesionalumo principais. Valstybės tarnautojams taikomi etikos standartai ir veiklos principai apibrėžti įstatymuose³.

1. DOVANOS

Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse (toliau – Civilinis kodeksas) apibrėžtą dovanojimo sutarties sampratą, galima teigti, kad dovana yra laikomas bet koks neatlygintinai apdovanotojo (pavyzdžiui, pirkimų specialisto) nuosavybėn perduotas turtas (nekilnojamas ar kilnojamas daiktas, vertybiniai popieriai, pinigai), taip pat turtinės teisės suteikimas ar atleidimas nuo turtinės pareigos. Dovaną įteikti gali tiek fizinis, tiek juridinis asmuo.

¹ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas

² Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srityse perkančiųjų subjektų, įstatymas

³ Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnis; Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnis

Išsamią informaciją ir paaiškinimus, susijusius su dovanų politika valstybės tarnyboje, pateikia Vyriausioji tarnybinės etikos komisija⁴. Informacija apie dovanų sampratą, jų traktavimą viešajame ir privačiame sektoriuose bei dėl dovanų priėmimo galinčias kilti problemas pateikta Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos (toliau – Specialiųjų tyrimų tarnyba) parengtuose antikorpucijos vadovuose⁵.

Teisės aktuose nustatyti šie reikalavimai, susiję su dovanų priėmimu:

- draudžiama priimti dovanas politikams, valstybės ir savivaldybių pareigūnams ir kitokiems valstybės tarnautojams ir jų artimiesiems giminaičiams, kai tai susiję su politiko, pareigūno ar valstybės tarnautojo tarnybine padėtimi ar tarnybinėmis pareigomis⁶.

- valstybės tarnautojas privalo elgtis nepriekaištingai, nepriimti dovanų, pinigų ar paslaugų, išskirtinių lengvatų ir nuolaidų iš asmenų ar organizacijų, siekiančių daryti įtaką, kai jis eina pareigas⁷.

Dovanų politika pirkimuose atskirai nėra reglamentuota. Siūloma vadovautis šiomis rekomendacijomis:

- laikytis *nulinės dovanų politikos*, t. y. pirkimus inicijuojantiems, vykdančioms ar galintiems turėti įtakos priimamiems sprendimams bei už sutarčių priežiūrą atsakingiems asmenims, nepaisant to, jie yra valstybės tarnautojai ar ne, tiesiogiai ar per tarpininkus (netiesiogiai) nepriimti dovanų iš galimų ar esamų tiekėjų. Vykdamas rinkos konsultacijas, rengiant pirkimo dokumentus ir kitais pirkimų procedūrų etapais ar sutarties vykdymo metu priimta net ir, atrodytų, nereikšminga dovanėlė gali sukelti visuomenės, kitų tiekėjų nepasitikėjimą pirkimo skaidrumu.

- atsisakant dovanos mandagiai paaiškinti atsisakymo motyvus (nurodant, kad dovanos priėmimas nesuderinamas su atliekamomis funkcijomis, siekiant vengti bet kokios įtakos sprendimų priėmimui ar pan.), apie siūlytą dovaną pranešti vadovui. Jeigu manoma, kad siūloma dovana turint tikslą daryti įtaką sprendimams, pirkimų specialistas apie galimo kyšininkavimo atvejį turi pranešti Specialiųjų tyrimų tarnybai.

- jei dovana gauta pirkimų specialistui nežinant (jam nesant), jis turi nedelsdamas gražinti dovaną ją įteikusiam asmeniui.

- jeigu dovanos gavimo išvengti nepavyksta, neįmanoma nustatyti dovanotojo, rekomenduojama informuoti tiesioginį vadovą ir nuasmeninti gautą dovaną, registruojant ją pirkimo vykdytojo dovanų registre (jei toks yra), viešai informuojant kolegas ar pan.

2. NEŠALIŠKUMAS

⁴ Pavyzdžiui, Rekomendacinės gairės dėl dovanų ir paslaugų priėmimo apribojimų

⁵ STT parengti antikorpucijos vadovai verslui ir viešajam sektoriui

⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.470 straipsnio 5 dalis

⁷ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 9 punktą

Pirkimų specialistas atlikdamas pirkimus, rengdamas pirkimo dokumentus ar atlikdamas sutarties vykdymo priežiūrą, priima sprendimus nepriklausomai nuo tiekėjų, vadovo, kitų asmenų ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – Viešųjų pirkimų įstatymas), Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo (toliau – Pirkimų įstatymas) bei kitų teisės aktų reikalavimais. Priimdamas sprendimus vengia išankstinės nuostatos, vadovaujasi visiems vienodais vertinimo kriterijais, vengia asmeniškumo, atsižvelgia į ekspertų pateiktą nuomonę ir kitus objektyvius veiksnius. Pirkimų specialistas yra dėmesingas kito asmens teisėms, pareigoms bei teisėtiems interesams, nepiktnaudžiauja kito asmens klaidomis ar nežinojimu. Patekęs į situaciją, kai negali likti nešališkas, pirkimų specialistas nusišalina nuo sprendimų priėmimo. Paprastai nusišalinimas reikalingas, kai gali iškilti arba iškyla viešųjų ir privačių interesų konfliktas, tačiau kartais nešališku likti trukdo ir moralinės nuostatos, kai pirkime dalyvauja ne giminytės, o kitais ryšiais (pavyzdžiui, draugystės) susiję asmenys. Pirkimų specialistas nusišalina nuo sprendimo priėmimo ir tokiais atvejais. Perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovų, pirkimo komisijos narių, asmenų, perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovo paskirtų atlikti supaprastintus pirkimus, pirkime dalyvaujančių ekspertų ir pirkimų iniciatorių nusišalinimo ar nušalinimo nuo sprendimų priėmimo procedūras, iškilus interesų konfliktui, nustato Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos ir Viešųjų pirkimų tarnybos kartu parengtas tvarkos aprašas⁸.

KOMISIJOS NARIŲ ROTACIJA

Problematika:

Kai pirkimo vykdytojo pirkimo komisijos nariai retai keičiasi ir nėra rotuojami, kyla rizika, jog konkursuose dalyvaujant ir laimint toms pačioms įmonėms, tarp tiekėjų ir pirkimo komisijos narių gali susiformuoti palankūs santykiai. Tokiu būdu gali būti pažeidžiamas nešališkumo principas, o tiekėjams taikomi skirtingi vertinimo kriterijai.

Pasiūlymas:

Pirkimo vykdytojui siūloma savo vidiniuose dokumentuose numatyti pirkimo komisijos rotavimo tvarką, kartą per metus ar kas du metus keičiant komisiją ar didžiąją jos dalį, jei tai įmanoma. Rotuojant komisijos narius, atsižvelgiama į kitų pirkimo vykdytojo darbuotojų ekonomines, technines, teises žinias ir Viešųjų pirkimų įstatymo, Pirkimų įstatymo bei kitų pirkimus reglamentuojančių teisės aktų išmanymą.

⁸ Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2019 m. gruodžio 19 d. sprendimas Nr. KS-339 „Dėl Perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovų, pirkimo komisijos narių, asmenų, perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovo paskirtų atlikti supaprastintus pirkimus, pirkimų procedūrose dalyvaujančių ekspertų ir pirkimų iniciatorių nusišalinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“

3. ATSAKOMYBĖ

Pirkimų specialistas asmeniškai atsako už savo priimtus sprendimus, įformina juos dokumentuojant, o prirėikus juos pagrindžia ir paaiškina.

Savo pareigas pirkimų specialistas turi atlikti atsakingai bei kompetentingai, o neturėdamas pakankamai įgūdžių ar žinių – informuoja tiesioginį vadovą bei pats siekia nuolat tobulinti žinias pirkimų srityje. Pirkimų specialistas nevykdo neteisėtų pavedimų ir nurodymų bei apie tai, kad jie neteisėti, ir, kad juos atsisako vykdyti, nedelsiant raštu praneša tiesioginiam vadovui. Tuo atveju, kai neteisėtus nurodymus teikia tiesioginis vadovas, pirkimų specialistas raštu apie tai informuoja aukštesnio lygio vadovą. Kai galima įtarti neteisėtus, korupcinio pobūdžio veiksmus, siūloma pranešti šiais pranešimų kanalais:

- Specialiųjų tyrimų tarnyba – el. paštu pranesk@stt.lt, arba telefonu (8 5) 266 3333
- Viešųjų pirkimų tarnyba – el. paštu korupcija@vpt.lt arba užpildant [formą](#) apie viešųjų pirkimų pažeidimus
- Vyriausioji tarnybinės etikos komisija – el. paštu vtek@vtek.lt, arba telefonu (8 5) 212 4396

4. SAŽININGUMAS

Savo pareigas pirkimų specialistas vykdo sąžiningai ir dorai, nesinaudodamas tarnybine padėtimi siekiant gauti asmeninės naudos. Pirkimų specialistas teisės aktų nustatyta tvarka deklaruoja privačius interesus, kurie gali sukelti viešųjų ir privačių interesų konfliktą bei daryti įtaką objektyvių (nešališkų) sprendimų priėmimui. Vykdydamas pirkimus, pirkimų specialistas priima tik teisėtus, pagrįstus sprendimus bei tinkamai juos įformina. Savo atskirąją nuomonę vykdant pirkimus, pirkimų specialistas pateikia komisijos posėdžio protokole, o jei toks nesudaromas – atskirame dokumente, kuriame nurodo savo sprendimo motyvus.

5. VIEŠŪJŲ IR PRIVAČIŲ INTERESŲ KONFLIKTAI

Viešųjų ir privačių interesų konfliktas paprastai apibūdinamas kaip viešųjų ir privačių visuomeninių-interesų susidūrimas, galintis paveikti tarnybinių pareigų atlikimą bei galintis sąlygoti ar sąlygojantis šališkų, subjektyvių ir neskaidrių sprendimų priėmimą. Viešųjų ir privačių interesų derinimas valstybės tarnyboje reglamentuojamas Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymu⁹. Viešųjų pirkimų teisėje interesų konfliktas apibrėžiamas kaip pirkimo vykdytojo ar pagalbinės pirkimų veiklos paslaugų teikėjo darbuotojo, pirkimo iniciatoriaus, komisijos nario, eksperto ar (ir) stebėtojo, dalyvaujančio pirkime ar galinčio daryti įtaką jo rezultatams, tiesioginio ar netiesioginio finansinio,

⁹ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C0E550D6ADF0/asr>

ekonominio ar kitokio pobūdžio asmeninis suinteresuotumas, galintis pakenkti jų nešališkumui ir nepriklausomumui pirkimo metu.

Siekiant išvengti viešųjų ir privačių interesų konflikto, prieš pradėdamas vykdyti pirkimą, pirkimo vykdytojo ar pagalbinės pirkimų veiklos paslaugų teikėjo darbuotojas, pirkimo komisijos narys, pirkimo iniciatorius, ekspertas, stebėtojas, dalyvaujantis pirkimo procedūroje ar galintis daryti įtaką jos rezultatams, dalyvauti pirkime ar su pirkimu susijusius sprendimus priimti gali tik pasirašęs konfidencialumo pasižadėjimą. Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo nustatyta tvarka deklaravęs privačius interesus, o asmenys, kuriems neprivaloma deklaruoti privačius interesus, – pasirašę Viešųjų pirkimų tarnybos kartu su Vyriausiąja tarnybinės etikos komisija nustatytos formos nešališkumo deklaraciją. Nešališkumo deklaracija ir konfidencialumo pasižadėjimas gali būti pasirašomi vieną kartą per metus (jei kitaip nenustatyta pirkimo vykdytojo vidaus dokumentuose), jeigu pirkimą atlieka nuolatinė pirkimo komisija ar pirkimo organizatorius, turintis nustatytą nuolatinę pirkimų vykdymo funkciją arba prieš kiekvieną pirkimą, jeigu kiekvienam pirkimui sudaroma vis kita pirkimo komisija ar skiriamas vis kitas pirkimo organizatorius. Tuo atveju, jeigu tas pats asmuo dirba keliose pirkimo komisijose arba yra ir pirkimo organizatorius, ir pirkimo komisijos narys – jam galima pasirašyti nešališkumo deklaraciją kartą per kalendorinius metus, nurodant visas atliekamas pareigas. Stebėtojas pasirašo nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą prieš kiekvieną pirkimą, kurio procedūras stebi. Stebėtojais negali būti politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai ir valstybės politikai.

Pirkimo vykdytojo ar pagalbinės pirkimų veiklos paslaugų teikėjo darbuotojas, pirkimo komisijos narys, pirkimo iniciatorius ar ekspertas, stebėtojas, dalyvaujantis pirkime ar galintis daryti įtaką jo rezultatams, turi nedelsdamas raštu pranešti pirkimo vykdytojo vadovui ar jo įgaliotam atstovui, paaiškėjus bent vienai iš šių aplinkybių:

- Pirkime kaip tiekėjas dalyvauja jam artimas asmuo arba juridinis asmuo, kuriam vadovauja toks asmuo. Jam artimi asmenys yra: sutuoktinis, jo ir jo sutuoktinio tėvai (įtėviai), vaikai (įvaikiai), broliai (įbroliai), seserys (įseserės), seneliai, vaikaičiai ir jų sutuoktiniai.
- jis arba jam artimas asmuo:
  - ✓ yra pirkime dalyvaujančio juridinio asmens valdymo organų narys;
  - ✓ turi pirkime dalyvaujančio juridinio asmens įstatinio kapitalo dalį arba turtinį įnašą jame;
  - ✓ gauna iš pirkime dalyvaujančio juridinio asmens bet kokios rūšies pajamų.
- dėl bet kokių kitų aplinkybių negali laikytis visų tiekėjų lygiateisiškumo, nediskriminavimo, proporcingumo, abipusio pripažinimo ir skaidrumo principų.

Pirkimo vykdytojo vadovai, pirkimo vykdytojo pirkimų komisijų nariai, pirkimo vykdytojo vadovo paskirti atlikti supaprastintus pirkimus asmenys, pirkimo vykdytojo atliekamosiose pirkimo procedūrose dalyvaujantys ekspertai, pirkimo ir koncesijos iniciatoriai privalo

užpildyti privačių interesų deklaraciją, kaip tai numato Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo 4 straipsnio nuostatos.

Pirkimo vykdytojų, kuriems Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimai pagal 25 straipsnio 5 dalies nuostatas netaikomi, vadovai privalo deklaruoti privačius interesus pagal aukščiau nurodytas Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo nuostatas.

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija Viešųjų pirkimų tarnybai 2021-12-29 pateiktoje nuomonėje nurodė, kad *jeigu asmenys, kurie perkančiosiose organizacijose, kurių per einamuosius finansinius metus prekėms, paslaugoms ir darbams įsigyti sudaromų sutarčių bendra vertė neviršija 30 000 Eur, vykdys pirkimus, tačiau dėl nepilno VPĮ taikymo neišlaikys Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo 4 straipsnio 3 dalies 8 punkte nurodyto statuso (komisijos narys, asmuo, perkančiojo subjekto vadovo paskirtas atlikti supaprastintus pirkimus ir t.t.), tuomet Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas jiems nebus taikomas*. VTEK papildomai atkreipė dėmesį, kad siekdamas valdyti interesų konflikto rizikas, įstaigos vadovas asmenis, kurie atliks pirkimus, tačiau jiems nebus taikomas Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo 4 straipsnio 3 dalies 8 punktas, gali, suderinęs su VTEK, įtraukti į deklaruojančių asmenų sąrašą pagal Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo 4 straipsnio 3 dalies 11 punktą.

6. KONFIDENCIALUMAS

Pirkimo vykdytojas, pirkimo komisija, jos nariai ar ekspertai ir kiti asmenys negali tretiesiems asmenims atskleisti pirkimo vykdytojui pateiktos tiekėjo informacijos, kurios konfidencialumą nurodė tiekėjas. Ši informacija negali būti naudojama siekiant asmeninės naudos, ar siekiant proteguoti konkretų tiekėją ir sudaryti jam palankesnes sąlygas dalyvauti bei laimėti pirkimą. Prieš pradėdant vykdyti pirkimą pasirašomas konfidencialumo pasižadėjimas¹⁰ Konfidencialios informacijos sąvoka nustatyta Viešųjų pirkimų įstatymo 20 straipsnyje ir Pirkimų įstatymo 32 straipsnyje. Tokia informacija gali būti komercinė (gamybinė) paslaptis ir konfidencialieji pasiūlymų aspektai. Informacija, kuri laikoma komercine (gamybine) paslaptimi, nustatyta Civilinio kodekso 1.116 straipsnyje – jeigu informacija turi tikrą ar potencialią komercinę (gamybinę) vertę dėl to, kad jos nežino tretieji asmenys ir ji negali būti laisvai prieinama dėl šios informacijos savininko ar kito asmens, kuriam savininkas ją yra patikėjęs, protingų pastangų išsaugoti jos slaptumą. Informaciją, kuri negali būti laikoma komercine (gamybine) paslaptimi, nustato įstatymai. Visas tiekėjo pasiūlymas ir paraiška negali būti laikomi konfidencialia informacija, tačiau tiekėjas gali nurodyti, kad tam tikra jo pasiūlyme pateikta informacija yra konfidenciali. Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog bet kuriuo atveju pirkimo vykdytojais privalo užtikrinti kad būtų laikomasi asmens duomenų

¹⁰ plačiau apie tai žr. 5 skyriuje „Viešųjų ir privačių interesų konfliktai“

apsaugą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų. Daugiau informacijos apie konfidencialumą galite rasti Viešųjų pirkimų tarnybos parengtose gairėse¹¹

7. SKAIDRUMAS

Skaidrumo principas atliekant pirkimų procedūras yra vienas svarbiausių, kadangi pirkimai susiję su valstybės lėšų panaudojimu. Skaidrumo principo pagrindinis tikslas yra užtikrinti, kad iš pirkimo vykdytojo pusės nebūtų favoritizmo rizikos ir savavališkumo. Skaidrumas suprantamas kaip viešumo užtikrinimas vykdant pirkimo procedūras. Viešumas pirmiausia sietinas su pirkimo paskelbimu. Viešas paskelbimas apie pirkimą formuoja tiekėjų lūkesčius, kad pirkimo vykdytojas atlikdamas pirkimo procedūras sudarys vienodas sąlygas konkuruoti tarpusavyje (galimybių viešumą), jiems suteikiant galimybę pateikti savo pasiūlymus. Skaidrumo principas pirkimo paskelbimo kontekste suponuoja ir tiekėjų teisėtus lūkesčius, kad pirkimo vykdytojas tiekėjams suteiks lygias galimybes sudaryti pirkimo sutartį, t. y. nustatys objektyvius bei nediskriminuojančius pirkimo konkurso kriterijus.

Skaidrumo principas taip pat reiškia pirkimo vykdytojo pareigą tiekėjams suteikti pakankamai informacijos, įskaitant pirkimo sąlygas, jų išaiškinimus, reikalingus pirkimo vykdytojo poreikius atitinkančiam pasiūlymui, bei informacijai, susijusiai su konkretaus tiekėjo pasiūlymo įvertinimu, pateikti. Pirkimų specialistas turi užtikrinti, kad pirkimo sąlygos būtų aiškios, tikslios ir nedviprasmiškos. Tokiu būdu tiek tiekėjams, tiek pirkimo vykdytojui nepaliekama galimybė pirkimo sąlygas interpretuoti savaip, o pirkimo vykdytojas gali objektyviai nustatyti, ar tiekėjo pateiktas pasiūlymas atitinka nurodytas sąlygas.

8. PAPILDOMOS PRIEMONĖS SAVANORIŠKAI SIEKIANT UŽTIKRINTI AUKŠTESNIUS SKAIDRUMO STANDARTUS

- Tvarka, nustatanti etiško elgesio reikalavimus – tai pirkimo vykdytojo patvirtintas vidinis teisės aktas, nustatantis etiško elgesio reikalavimus darbuotojams. Siekiant užtikrinti procedūrų skaidrumą, pirkimo vykdytojams rekomenduojama nustatyti tvarką, kaip suvokiamas etiškas elgesys ir kaip darbuotojas turėtų elgtis vienoje ar kitoje situacijoje. Su šia tvarka turėtų susipažinti ir ja vadovautis kiekvienas pirkimo vykdytojo darbuotojas. Atitinkamą tvarką rekomenduojama paskelbti pirkimo vykdytojo interneto tinklalapyje.

- Pranešimų kanalas, kuriuo visi suinteresuoti asmenys (taip pat ir organizacijos darbuotojai) galėtų anonimiškai pranešti apie galimus neskaidrius, nesąžiningus, įgaliojimus viršijančius veiksmus ir pan. Pirkimo vykdytojas turėtų aktyviai skatinti darbuotojus naudotis šiuo kanalu net ir klausimams dėl galimai neetiško kolegų elgesio kelti. Vadovams rekomenduojama išreikšti poziciją, kad darbuotojai, pastebėję galimai neetišką ar neskaidrų kolegų elgesį, apie tai privalo pranešti. Taip pat svarbu, kad šis kanalas būtų patikimas – darbuotojai turėtų žinoti, kas atsakingas už jo priežiūrą.

- Prisijungimas prie iniciatyvų – siekiant didinti viešojo sektoriaus institucijų veiklos skaidrumą ir atvirumą visuomenei, pirkimo vykdytojai skatinami prisijungti prie įvairių korupcijos prevencijos srityje veikiančių institucijų (pavyzdžiui, Transparency International

¹¹ Viešųjų pirkimų tarnybos parengtos gairės „Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose“

Lietuvos skyriaus) organizuojamų iniciatyvų. Šios iniciatyvos kuriamos pastebėjus, kad reikalingi svarūs pokyčiai skaidrumo srityje bei gerosios praktikos pavyzdžiai.

- Trumpos atmintinės pirkimus vykdančioms ir inicijuojantiems asmenims, jei yra galimybė, pateikiamos jiems nuolat matomoje vietoje.

GEROJI PRAKTIKA

Pirkimo vykdytojai rekomenduojama visiems darbuotojams gerai matomoje vietoje pakabinti atmintinę dėl aspektų, kurie, siekiant elgtis etiškai, turi būti taikomi praktikoje. Šioje atmintinėje galėtų būti primenama apie viešųjų ir privačių interesų deklaravimo pareigą, nusišalinimą iškilus viešųjų ir privačių interesų konfliktui ir kt.

Etiško elgesio kultūra ugdoma pradedant nuo mažų dalykų.

RINKOS TYRIMAS IR RINKOS KONSULTACIJOS

Problematika:

Pasitaiko atvejų, kai pirkimų specialistai nežino realios perkamų prekių, paslaugų ar darbų rinkos kainos. Taip kyla rizika, jog prekės, paslaugos ar darbai bus įsigijami brangiau, o sprendimai priimami neatsakingai, neužtikrinant efektyvaus valstybės lėšų panaudojimo.

Pasiūlymas:

Prieš vykdant pirkimą, pirkimo vykdytojai siūloma atlikti perkamų prekių, paslaugų ar darbų rinkos tyrimą, pavyzdžiui, paskambinti įmonėms ar parduotuvėms, kurios gali pasiūlyti norimą prekę ar paslaugą, informacijos apie kainas paieškoti internete ir panašiai, ir tokiu būdu sužinoti, kokios kainos šiuo metu vyrauja rinkoje. Šis paprastas būdas padės pirkimų specialistui atsakingai įvertinti situaciją bei priimti pagrįstus sprendimus.

Priminimas: Tam tikrais atvejais prieš pradedant pirkimą privaloma įvykdyti rinkos konsultaciją. Rinkos konsultacijos metu galima gauti vertingos informacijos iš rinkos dalyvių, galinčios pasirinkti optimalią pirkimo strategiją, aiškiau ir geriau apibrėžti pirkimo objektą.

Daugiau apie rinkos tyrimą ir rinkos konsultacijas galite sužinoti gairėse „[Rinkos konsultacijos: iššūkiai ir galimybės](#)“

PASIŪLYMŲ VERTINIMO SANTRAUKA

Problematika:

Vykdamas pirkimus pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų, tiekėjams dažnai nėra aišku, dėl kokių priežasčių laimėjo pasirinktas tiekėjas.

Pasiūlymas:

Pirkimo vykdytojui pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų atliekant didelės vertės pirkimus, kurie gali sulaukti nemažo visuomenės dėmesio, siūloma parengti pasiūlymų vertinimo santrauką, kartu joje nurodant, dėl kokių priežasčių laimėtoju išrinktas konkretus tiekėjas ir ją išviešinti. Viešai paskelbus šią informaciją, būtų prisidedama prie sąžiningesnio pirkimų vykdymo.

SUSITIKIMŲ REGISTRAS

Problematika:

Iškilus nesklandumams dėl pirkimų vykdymo, dažnai nežinoma informacija apie įvykusius pirkimo vykdytojo darbuotojų susitikimus. Neaišku, ar darbuotojai nebuvo susitikę su tam tikrais tiekėjais, ir ar šie susitikimai nebuvo susiję su pirkimais. Nefiksuojant tokio pobūdžio informacijos, kyla įtarimų dėl galimai neskaidrių pirkimo vykdytojo susitarimų su tam tikromis interesų grupėmis.

Pasiūlymas:

Pirkimo vykdytojui siūloma sukurti atskirą registrą, kuriame būtų talpinama informacija apie susitikimus, nurodant kada, su kuo ir dėl ko įvyko registruojamas susitikimas.

ETIKOS STANDARTAI

Viešųjų pirkimų tarnyba, siekdama paraginti tiekėjus ne tik skaidriai konkuruoti dalyvaujant viešuosiuose pirkimuose, bet ir skatindama juos bei pirkimų vykdytojus skirti didesnę dėmesį darniam vystymuisi, socialinės atsakomybės įgyvendinimui bei sąžiningo verslo praktikai, parengė [Tiekėjų etikos kodeksą](#).

Pirkimo vykdytojams, atsižvelgiant į sritis, į kurias pirkimo vykdytojas nori orientuotis ar kurioms skirs didesnę dėmesį, pavyzdžiui, socialinę atsakomybę, aplinkosaugą ar verslo etiką, rekomenduojama pirkimo sutartyje nustatyti, kad tam tikros Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtinto Tiekėjų etikos kodekso nuostatos yra privalomos. Vėliau, įvertinęs, kaip tiekėjams sekasi laikytis šių sąlygų, sudarant kitas pirkimo sutartis, privalomų nuostatų taikymą pirkimo vykdytojas galėtų plėsti.

DOKUMENTO VERSIJOS

Versijos numeris	Data	Komentarai / pataisymai
1	2017-02-02	Pradinė dokumento versija.
2	2018-06-21	Atnaujintas ir peržiūrėtas dokumentas.
3	2021-12-30	Atnaujintas ir peržiūrėtas dokumentas.
4	2023-02-13	Atnaujintas ir peržiūrėtas dokumentas. Šis dokumentas.